

ארבע וסודות

שיחת חברים חלק ב' פתח כניסה לעולמינו הפנימי

יש גם חלק שני שבלעדיו עדיין העיקר חסר מן הספר, וזה החכמה של דרכי העבודה, המלמדת אותנו מה לעשות עם כל החכמה שאנחנו לומדים. מי שרק לומד את חכמת ארבעת היסודות, אבל לא יודע בכלל מה לעשות עם אותה החכמה וההבנה שהוא מקבל, הרי שהוא יכול לקרוא את הדברים, והם יכולים לתת לו חומר מעניין למחשבה, אבל לא בהכרח שישפיעו עליו מעבר לזה.

יעקב: באמת זה היה לי קצת קשה כשהארכנו כל הזמן בלימוד על ארבעת היסודות, והסתפקתי האם זה באמת משפיע עלי, או שזה רק חומר ל"מחשבה"? הרי זה לא נראה כ"כ כ"עבודת ה" רק ללמוד עוד ועוד על המידות...

צבי: הבנתי אותך. ואיך אתה מסתכל על זה עכשיו?

יעקב: אני באמת לא יודע... כלומר, אני לא כ"כ רואה איך מה שדיברנו בשבועות האלו כ"כ עונה על השאלה הזו של איפה ה"עבודה" כאן. אנחנו עדיין מדברים בעיקר על הכרת המידות בלבד, רק שהוספת עכשיו את העניין שהאדם מכיר את עצמו יותר בצורה של תובנות שמגיעות "מעצמו", ומזה עשית סוג של

צבי: כן, בשמחה! זה בטח כבר הזמן להבהיר את זה... תודה ששאלת! אז ככה: כשמתחילים ללמוד את נושא הכרת ועבודת המידות, יש שני חלקים כלליים שצריכים ללמוד. הייתי מדמה את זה למי שלומד הלכה וחפץ להיות מו"ץ. גם שם יש שני סוגי "סוגיות" שהוא צריך ללמוד. הראשון הוא כמובן ללמוד את החומר של ההלכה שהוא רוצה לדעת - אם זה הלכות שבת, איסור והיתר, וכו'. בשביל החלק הראשון הזה, הוא צריך ללמוד את סוגיות הש"ס עם הראשונים, ללמוד את הטור ב"י, את דברי הפוסקים, וכו'. אבל הנושא השני שהוא צריך ללמוד זה כללי ההוראה. מי שרק לומד את דברי הפוסקים, אבל לא לומד בצורה יסודית את דרכי ההוראה וכללי הפסיקה, מה שעל דרך כלל מקבלים ע"י "שימוש ת"ח", הרי שהוא יידע את ה"חומר" של ההלכה, אבל הוא לא ידע איך להוציא מאותו החומר את ההלכה למעשה בשאלות שיגיעו אליו.

על אותה הדרך, כשאנחנו לומדים את הסוגיות של המידות יש כאן שני חלקים שצריכים ללמוד. החלק הראשון, שהוא הרוב מצד כמות ה"חומר", הוא ללמוד להבין את הסוגיות של המידות ע"פ חכמת ארבעת היסודות, וכמו שהתחלנו ובעזה"י נקוה שעוד נזכה להמשיך. אבל

רקע: בשבועות הקודמים יעקב וצבי האריכו לדבר על הסגולה המיוחדת שיש ללימוד על ענייני המידות בכדי להכניס את האדם לעולמו הפנימי, ועל התופעה שכאשר האדם באמת נכנס לעולמו הפנימי, מתחדשים לו עוד ועוד תובנות "מעצמו", שעל ידם הוא בא להכיר את עצמו ואת דרך עבודתו עוד ועוד.

יעקב: צבי, אתה רוצה להמשיך להסביר לי את הנושא של התובנות שדיברנו עליו שבוע שעבר? זה נושא שמעניין אותי מאוד...

צבי: יעקב, אתה רוצה להמשיך עם הנושא של ה"תובנות" שעליו דיברנו שבוע שעבר?

יעקב: האמת היא שיש לי עוד הרבה מה לשאול על הנושא הזה, אבל הייתי רוצה לשמוע ממך קודם לאן פנינו מועדות עם כל זה... הרי פתחנו את לימודינו עם סוגית ארבעת היסודות, וזה נראה כאילו עברנו לנושא אחר לגמרי, והייתי שמח אם תוכל לתת לי קצת תמונה "מלמעלה" לאן אנחנו הולכים עם כל הנושא הזה של התובנות ואיך כל זה קשור לענין ארבעת היסודות...

שיחת חברים חלק ב' פתח כניסה לעולמינו הפנימי

"עבודה" איך להגיע לאותו מצב...

צבי: טוב, הבנת יפה מאוד, אז בוא נעשה קצת סדר במושג של "עבודת המידות". נתחיל עם השאלה ששאלת את עצמך - האם לימוד ארבעת היסודות הוא עבודת המידות? התשובה היא שלימוד שכלי בלבד על יסודי המידות ודאי שא"א לקרוא לה עבודת המידות כלל, שהרי זו עבודת השכל, ומקום המידות זה בלב. אך, לאורך גיסא, יש טעות נפוצה לחשוב ש"עבודת המידות" הכוונה היא לסוג של "עבודת פרך" של "שבירת המידות" בכח, כמו למשל, שמכעיסים אדם מאוד והוא מרגיש התגברות עצומה של רגש הכעס, והוא צריך להתקומם כנגד הכעס בתקיפות הדעת ולכלוא אותו ע"פ הכרת שכלו שהכעס הוא מידה מגונה.

אבל התפיסה הזו היא שגויה מאוד. אמנם זה נכון שחייבים להשתמש כמיטב היכולת גם בשבירת המידות כשהיא נצרכת, אבל לא זו עיקר העבודה כלל, עכ"פ כלפי רוב המידות הרעות שלנו.

יעקב: באמת? למה לא?

צבי: אני אתן לך דוגמא: כשילד קטן מצייר, הוא משתמש לרוב עם טושים מאוד עבים, ואיתם הוא מצייר את ציוריו. לעומת כך, מי שמנסה לצייר ציור מדויק עם איכות גבוהה, משתמש בעפרונות וטושים מאוד דקים, בכדי שיוכל לצייר פרטים עדינים מאוד בדיוק המירבי. ומובן מאוד שאם מישו יבוא וינסה לתקן משהו בציור המדויק עם טוש עבה של ילד, הרי שכמעט בטוח שיותר

ממה שהוא יתקן הוא יקלקל!

על אותו משקל, כך הם פני הדברים עם מידותינו. כל הנושא של המידות מגיע ממקום יותר עדין בתוך הנפש מעולם המעשה שאנחנו מכירים, ועל אותו דרך, עיקר עבודת המידות היא פשוט להיכנס וללמוד לחיות בתוך אותו עולם של עדינות, ולנסות באמת לדייק כמה שיותר להשתמש במידותינו בצורה יותר ויותר מדויקת כפי הטבע האמיתי שלנו.

מקורות ומקבילות

רוב עבודת המידות עכ"פ בהתחלה הוא עצם הכניסה להכרה בהירה במידותינו - שיעורי הקדמה לסדרת "תיקון המידות" של מו"ר, שיעור ב'. מי שינסה לעבוד בכח בלי לימוד עיוני של הכרת המידות יכול לקלקל יותר ממה שיתקן - עלי שור ח"א שער ב' "מבוא השער", שיעורי הקדמה לסדרת "תיקון המידות" הנ"ל, שיעור א'. דברי הרמב"ם שהכרותנו הפנימיות הם דוגמת "ברקים" - פתיחה לספר מורה נבוכים. התועלת שבתובנות להבין עומק כוונת דברי רבותינו - הקדמה לעלי שור ח"ב, אקדמות מילין לספר דעת חכמה ומוסר. גבול ה"חידושים" שאפשר להגיד - שיחות מוסר לגר"ח שמולאביץ מאמר מא.

יעקב: כאילו כשאנחנו קטנים אנחנו משתמשים עם מידותינו כמו ילד קטן עם טושים עבים, וכאשר אנחנו גדלים אנחנו צריכים לדייק איתן יותר, כמו טושים הדקים של הצייר?

צבי: בדיוק כך! מי שמנסה לעבוד רק "בכח" רוצה להישאר עם אותה תפיסה גסה של ה"טושים העבים",

רק שהוא ילחץ יותר חזק על הנייר... אבל לא זו העבודה! זה לא סתירה לכך שלפעמים כן צריכים ללחוץ חזק גם כן, אבל רק כשזה המקום המדויק לכך, עם הטוש המדויק...

עיקר העבודה בשבילנו עכ"פ כמתחילים, הוא ודאי לעשות את המעבר הזה בין הטושים העבים והגסים לטושים הדקים והעדינים. ובנמשל, הכוונה היא להתחיל להסתכל על עצמינו ולקנות מודעות פנימית למידותינו בצורה יותר עדינה ומדויקת ממה שהייתה לנו אתמול, שלשום, לפני שנה, לפני שנתיים, ולפני עשר שנים.

יעקב: אז אולי לסכם את מה שאמרת עד עכשיו...

צבי: הסיכום הוא כך: יש לימוד שכלי בלבד של ארבעת היסודות שלא פועלת כמעט בכלל על המידות, יש עבודה "בכח" בלבד על המידות שיכולה להרוס יותר ממה שהיא מתקנת, ויש עבודת המידות האמיתית, שהיא עבודה של כניסה לעולם של הכרה פנימית מדויקת - בעצמך, במידותיך, ובעבודת חייך.

יעקב: וזו הייתה המטרה שלך בשבועות שעברו - להסביר איך נכנסים לאותו מהלך?

צבי: כן, נכון.

יעקב: הבנתי. ועכשיו, איך כל זה קשור ללימוד סוגית ארבעת היסודות שלמדנו?

צבי: כן, זו הנקודה הבאה. אני באמת רוצה להאריך בזה יותר, אבל לע"ע אני רוצה לפחות לתת את היסוד:

שיחת חברים חלק ב' פתח כניסה לעולמינו הפנימי

יעקב: אז איך אפשר לדעת על מה כן לסמוך ועל מה לא?

צבי: הכלל הוא ככה: בהתחלה א"א לאדם לבנות שום דבר חדש על תובנה שהוא רק מבין מעצמו, והוא צריך לחפש בדברי רבותינו ולסמוך רק על מה שימצא שכבר אמרו רבותינו. אבל יש פתגם שאומר ש"אם הולכים בדרך ישרה מוצאים אנשים", והאדם שאכן הולך בדרך ישרה יתרגל לכך שהוא מבין משהו מעצמו ושוב מוצא שכבר אמרו אותו רבותינו. ולאט לאט, האדם מתחיל לקבל הבנה יותר עמוקה ויותר בהירה בדברי רבותינו, עד שהוא מגיע לשלב שהוא "מבין דבר מתוך דבר" בדבריהם. כשהוא מגיע לשם, אז גם אם הוא לא מוצא שכבר אמרו רבותינו בדיוק אותה נקודה שהוא אומר, מ"מ די לו למצוא "בית אב" לדבריו בתוך דברי רבותינו, כי הוא כבר מבין מעצמו שאיננו אומר דבר חדש, אלא שדבריו כלולים באותו יסוד שרבותינו כבר אמרו במקום אחר.

כמובן א"א להגדיר "מבחוץ" איזה חידוש אפשר או אי אפשר להגיד מעצמו באגדה, בדיוק כמו שא"א להגדיר איזה חידוש אפשר או אי אפשר להגיד מעצמו בלומדוס - האדם צריך להתפלל לס"ד ולשמש ת"ח עד שהוא מגיע למקום שבעזה"י הוא כבר מבין מדעתו...

יעקב: הלוואי שאזכה...

צבי: גם אני!

יעקב: אתה מתכוין להגיד שעיקר התכלית של התובנות שלנו היא להבין יותר את דברי רבותינו?

צבי: ודאי שבהתחלה זה ככה. הרי זה ברור - אין הכוונה שהאדם יבנה במה לעצמו ע"פ מה שהוא "מבין מדעתו" ויכתוב תורה חדשה... לאידך גיסא, הרי ברור שרבותינו עצמם כתבו הרבה דברים ע"פ הבנתם הישרה בעצמם, מתוך בטחונם בברירות הכרתם הפנימית.

סיכומים שיחת חברים

◆ כשרוצים להיכנס לעבודת המידות, אנחנו צריכים ללמוד הן את

◆ עצם חכמת המידות והן את חכמת דרכי העבודה עם המידות.

◆ השלב הראשון שבדרכי העבודה הוא לעבוד להיכנס לתוך עולמינו הפנימי, ששם רואים את עצמינו ממבט פנימי ועדיין, ונוכל לדייק עוד ועוד לחיות עם מידותינו בצורה הנכונה והמדויקת.

◆ העבודה הזו לדייק את מידותינו עוד ועוד, היא היא מה שמביאה

אותנו לתופעה שנתבארה בפעמים הקודמים, שכאשר נכנסים לעולם הפנימי שבתוכינו אנחנו מקבלים עוד ועוד "תובנות" מתוך עצמינו על עבודתנו ומידותינו.

◆ ארבעת היסודות הם הצורה הכוללת של חכמת המידות.

◆ כל פעם שאנחנו מקבלים מתוך עצמינו "ברק" של תובנה פנימית,

◆ אנחנו צריכים אחר כך למצוא איפה המקום של אותה התובנה בתוך התפיסה הכללית של ארבעת היסודות, וככה התובנות הולכות ובונות אצלינו מבט כללי בהיר על עולמינו הפנימי, מסודר בסדר הנכון. להיכנס פנימה ע"י הקביעות בזמן של שקט להתבוננות בחיים, וכמו שתיארנו למעלה.

הרמב"ם מתאר את התובנות שהאדם מבין מעצמו כ"ברק", שהאדם רואה לשנייה הבזק של אור, ושוב הדבר נעלם. וא"כ, אילו היינו צריכים לעבוד מתוך התובנות של האדם עצמו בלבד, היה קשה מאוד עד כמעט בלתי אפשרי לתת שום סדר או בניין לעולמינו הפנימי. הרי תדמיין לעצמך אילו האדם היה צריך להכיר את עולמו רק מתוך האור של הברק בלבד, גם לו היה ברק כל יום...

אך, הקב"ה ברוב חסדו היטיב עמנו לגלות לנו בתורה הקדושה את ה"מפתח", "צורת הבניין" של העולם הפנימי, שהיא בצורת ארבעת היסודות. וע"ז הוסיפו רבותינו במשך כל הדורות להאיר לנו עוד ועוד "ברקים" ונקודות שהולכים ומצטרפים להאיר לנו יותר ויותר את צורת עולמינו הפנימי. רק מה? שעד שלא ניכנס אנחנו בעצמינו לעולמינו הפנימי ונראה את ה"ברק" בעצמינו, אנחנו לומדים את דבריהם בשכלינו בלבד, ואנחנו דומים לעיוור הלומד על חכמת הצבעים, ולא ראה מאורות מימיו... אך ברגע שגם אנחנו ניכנס יותר לעולמינו הפנימי ונתחיל לראות בעצמינו את אותם הברקים ולקבל בעצמינו "תובנות" על עולמינו הפנימי, כעת הרי זה כבר מצטרף עם כל החומר שהניחו לנו רבותינו מעין זה, ויותר מזה - כל החומר הזה יוכל לקבל את הצורה הכוללת של ארבעת היסודות, שהיא היא הצורה הכוללת של העולם הפנימי, ונוכל לאט לאט להפוך את עולמינו הפנימי מעולם מעורפל ומיסתורי המוכר רק מתוך ה"אגדות" בלבד, לעולם ברור המוכר מתוך הבנה פנימית בעומק חכמת וכוונת תורת רבותינו ודברי התורה הקדושה.

שאלה: לאחרונה אני עובד לשפר את הכוונה שלי בתפילה, ובפרט בתפילת שמונה עשרה. האם אפשר להשתמש בשיטת ארבעת היסודות לעזור לי להתפלל עם יותר כוונה?

תשובה: יש כמה וכמה דרכים איך להיעזר במבט ארבעת היסודות בכדי לשפר הכוונה בתפילה, אולם ננסה להתמקד בנקודה אחת יסודית, והיא הכוונה של "עומד לפני המלך". וזאת ע"פ דברי הגר"ח הידועים שיש ב' ענייני כוונה בשמונה עשרה, כוונת מעשה התפילה של עמידה לפני ה', וכוונת פירוש המילות. וא"כ, נתמקד כאן בכוונה הראשונה של עומד לפני ה', וננסה לראות איך אפשר להשתמש במבט ארבעת היסודות בכדי לשפר את התחושה הזו של "עומד לפני ה'" בתפילה.

והנה, כאשר בן אדם פונה לדבר לחברו, אנחנו מבינים בפשיטות שיש כמה צורות אפשריות ליחס ולסוג השיחה שיתקיים ביניהם. למשל, יש שיחה ויחס של שני ידידים, יש שיחה ויחס של רב ותלמיד, ויש שיחה ויחס של שני בני אדם שלא מכירים אחד את השני. וכל פעם שאנחנו פונים לדבר למישהו, אנחנו בתת-מודע בוחרים מהו הדפוס המסויים של יחס ושיחה שמתאים לאותו עניין.

ממבט ארבעת היסודות, כל שינויי צורות ההתייחסות האלו נחלקים לארבע קבוצות כלליות, כנגד ארבעת היסודות. למשל, יש יחס של קירבה, מול יסוד המים המסמל חיבור, ויש יחס של יראה וריחוק, מול יסוד האש המסמל ריחוק. יש יחס שבו אני הוא המוביל, מול יסוד הרוח המסמל תנועה, ויש יחס שבו אני "פסיבי" והשני הוא המוביל, מול יסוד העפר המסמל העדר תנועה.

כאשר זה מגיע ליחס בין שני אנשים, אנחנו בדרך כלל בוחרים את הסגנון המתאים לנו באופן טבעי, לפי המצב ולפי האופי של שני הצדדים. [וודאי שיש עניין להתבונן בצורות ההתייחסות השונות שבהם אנחנו משתמשים, ולנסות לדייק יותר להתייחס נכון כלפי כל אחד וכל מצב, כי לא כל מה שאנחנו עושים רק ע"פ מידותינו הטבעיות הוא אכן נכון. אך, אין זה מעניינינו עכשיו.]

אך, כשזה מגיע לתפילה, קיימת לפעמים קושי גדול למצוא את הצורה הנכונה שבה אנחנו אמורים לפנות מול הקב"ה. שהרי הקב"ה הוא אין-סוף והוא מורם לגמרי מהשגתנו, וא"כ, לכאורה היחס היחידי שמתאים ביננו לבין הקב"ה הוא יחס של יראה, שהוא יחס מצד ה"מרחק" ביננו לבין הקב"ה. והרי לא לכל מצב באמת מתאים יחס של יראה בלבד!

קושי נוסף שיש בתפילה שאין בבין אדם לחבירו הוא כי כשאדם פונה לחבירו, הרי הוא רואה ובוחן מהי תגובת חבירו לכל תנועה שלו, וזה מרכיב גדול מאוד לקבוע באיזו צורה הוא יפנה וידבר אליו. [ומטעם זה ישנם כאלו שקשה להם לדבר עם אחרים בטלפון, מכיון שאינם רואים את תגובת השני לדבריהם וקשה להם למדוד איך לדבר והאם דבריהם מתקבלים או לא.] אך, בתפילה, מכיון שאנחנו לא יכולים למדוד כלפי חוץ איך דברינו מתקבלים אצל הקב"ה, אנחנו צריכים בעצמינו לקבוע מהי הצורה הראויה לפנות לה, ויש לברר איך לקבוע את זה.

אחרי שהבנו את נקודת הקושי שיש כאן, ננסה בעזה"י להסביר את שורש הפתרון. שורש הפתרון הוא כדברי המדרש "קרוב ה' לכל קוראיו", יכול לכל, ת"ל "לכל אשר יקראוהו באמת". כלומר

שכל פנייה לה' מתקבלת, בתנאי שהיא אמיתית מצד הפונה. זאת אומרת שכל מה שמוטל על האדם הוא לבחון בתוך עצמו, מתוך מצבו הפנימי והחיצוני, ולמצוא את הצורה שהוא מרגיש שתביא אותו מצידו אל הפנייה הכי אמיתית לה' והיחס הכי פנימי עם ה'. וא"כ, בכדי לעזור לנו למצוא את היחס הנכון, ננסה לסדר כאן ארבע צורות יסודיות שיתכנו ליחס שלנו עם הקב"ה, ע"פ מבט ארבעת היסודות. שהרי ידוע כי בעומק, שורש ארבעת היסודות הוא ארבעת האותיות של שם הוי"ה, המסמלים ארבעה פנים שונים בהם הקב"ה מגלה את עצמו אלינו, דהיינו ארבע צדדים שונים של היחס שיש לנו עם ה'. וככל שנלמד יותר להכיר ולחיות עם ארבעת הגילויים האלו של הקב"ה בחיינו היום-יומיים, כן נוכל יותר לבחור כל פעם את צורת היחס הנכון לפי המצב, ונזכה להרגיש את ה"קרוב ה' לכל קוראיו" ולנהל יחס אמיתי ו"דו-צדדי" איתו ית', ונבוא למדריגה הנכספת לישא וליתן איתו ית' "ממש כדבר איש אל רעהו".

כנגד **יסוד העפר**, הקב"ה מגלה את עצמו אלינו כ"צור", כלומר שהוא המציאות היחידה שאינו תלוי על שום מציאות אחרת, בניגוד לכל שאר הנמצאים שתלויים כולם בו ית'. מצינו זה מביא להרגשה של תלות, שאנחנו מרגישים תלויים בו וזקוקים אליו לכל דבר כפשוטו - הן לעצם קיומנו והן למילוי רצונותינו. זו ההכרה שבלעדיו ית' אין לנו כלום, וכל מה שיש לנו זה רק הודות אליו ית', שהוא הסיבה לקיומנו ולקיום כל עולמנו. כשההכרה הזו מגיעה אל האדם בעל כרחו, הוא מרגיש כמו עבד, התלוי כל כולו ברבו. אבל כשמפנימים ומקבלים את ההכרה הזו מרצון, זה מגלה יחס ופנייה אל השי"ת מתוך פתיחות הלב, בתמימות ונאמנות מוחלטת. זה נהיה כיחס של "גמול עלי אמו", המרגיש כל כולו תלוי באמו, ואין לו שום הו"א להתקיים ע"י עצמו כלל.

כנגד **יסוד הרוח**, שהוא כח התנועה, הקב"ה מתגלה אלינו כ"כח כל הכוחות כולם" [כלשון הרמב"ן פרשת בראשית בביאור השם "אלוקים"]. זאת אומרת שאנחנו מכירים כי הקב"ה הוא המזיז את כל מה שזז, וכל תנועה שאנחנו רואים מגלה אותו ית' אלינו, כי רק לו הכח ורק כוחו הוא מה שמפעיל את הכל. ואף שלפוס ריהטא אנחנו רואים בעולם כל מיני תנועות פרטיות וסותרות, אנחנו מבינים שהכל בכל מכל כל מונע רק ע"י כח אחד של רצונו ית', אלא שהרצון הזה לובש לבושים שונים [עד כדי כך שלפעמים הלבוש מראה "לכאורה" כאילו שזה כח "אחר" שמצליח למרוד בהקב"ה - אבל גם זה רק לבוש לאותו כוח יחידי של רצונו ית']. וכל זה מגיע מההכרה כי הקב"ה הוא השורש הבלעדי של כח ותנועה בעולם - "הוא עשה, עושה, ויעשה לכל המעשים". [יש הבדל מהותי בין הגילוי של "סיבה ומסובב" של יסוד העפר לגילוי של "כח הכוחות כולם" של יסוד הרוח. שהרי לדוגמה בהלכות נזיקין, ה"גורם" היזק אינו חייב בידי אדם, אף שהוא הסיבה להיזק, משא"כ מי שמזיק מכוחו ממש, שכוחו כגופו. וא"כ, ע"י כח התנועה שהקב"ה מגלה בעולמנו אנחנו מכירים את הקב"ה יותר "מקרוב". אבל לאידך גיסא, הגילוי של "תלות" הוא הרגשה המגיעה מעצם קיומנו, משא"כ הגילוי ע"י התנועה שהוא רק מגלה את הקב"ה ע"י מה שהקב"ה מנהיג בעולמנו ובחיינו, ולא מצד עצם הקיום שלנו.]

כנגד יסודות המים והאש, יש יחס דו-צדדי שהקב"ה מגלה כלפינו, שאנחנו צריכים לתפוס דווקא את שני הצדדים שבו:

ה', שהוא ית' החליט שרצונו להתפשט אל בריותיו באהבה ולהחיותם יש מאין כל רגע, וכל זאת לא לעצמו כלל אלא רק בגלל שהוא רצה ורוצה בנו מעוצם חסדו והטבתו. וכל רגע ורגע, בכל מצב ובכל מדריגה, הרי הקב"ה ממשיך ומחדש תמיד את מציאותינו, עם כל חסרונותינו, רק בגלל שהוא ממשיך לרצות בנו ולאהוב אותנו. וא"כ, כל מציאותינו היא עצמה המופת והראיה הכי-ברורה וחותכת לקשר שיש לנו עם הקב"ה, וזה מעורר בנו, מתוך עצם קיומנו, הרגשה של קירבה ואחדות ואהבה כלפי הקב"ה, שכמו שהוא רצה ורוצה בנו, כן אנחנו חושקים ורוצים להתקרב אליו ולחוש את קירבתו ואהבתו עוד ועוד.

שיש לנו, ואפילו כל הרגשת ה"ישות" שלנו, כולם הם אפס וריק כלפי הקב"ה. שהרי כל מה שיש לנו הוא תלוי ועומד עליו ית' להחיותו מחדש כל רגע, אבל איזו סיבה והכרח יש לו שהוא באמת ימשיך לעשות כן? באמת אין שום סיבה והכרח הגיוני! ההכרה הזו מחדשת לנו כבוד ומורא אין-סופיים מול הקב"ה, שבאמת אין לו ערך והשוואה אלינו כלל וכלל.

אבל מצד שני, אותה ההתבוננות עצמה מחדדת את ההכרה ההפכית של **יסוד המים**: אם באמת הקב"ה אינו צריך לנו כלל, אז למה אנחנו כן קיימים? הרי מוכרח מיניה וביה מעצם קיומנו שכל מציאותנו אינו אלא ביטוי וגילוי לחסד

מצד אחד, כנגד **יסוד האש** יש יחס של "ריחוק" בינינו לבין הקב"ה: הרי באמת, הקב"ה הוא בעצמו תכלית השלימות, והוא איננו זקוק אלינו כלל וכלל. ולא רק זה, אלא שאין לנו באמת שום אפשרות להועיל ולתת להקב"ה כלום, שהרי כל מה שאנחנו נותנים להקב"ה הוא משלו. ואפילו בחירה טובה שלנו, הרי היא רק מתנה אליו ית' מתוך כח הבחירה שהקב"ה מחדש לנו כל רגע, ובעומק זה רק נראה לנו שאנחנו נותנים לו משהו, אבל כלפיו הרי הוא זה שמחדש את המתנה ברגע הנתינה... וא"כ, ההתבוננות בזה מביא אותנו לתחושה של ביטול ויראת הכבוד, מכח יסוד האש המבטלת את ערכו של כל דבר. זה מחדד לנו שכל כבוד וחשיבות

שבעים כוחות הנפש לגר"א אויר

והוא פנוי לבורא. ולכן האויר פנוי מגלה אחדות של כל הנבראים כולם.

מצד כך, יש לשאול: האם יש מנוחה גמורה בבריאה? תשובה לדבר: לעיל הוזכרו בדברי הרמ"ק שהאויר ענינו מנוחה ורוח ענינו תנועה, מצד הנבראים יש מנוחה אבל האויר הוא הממוצע בין התחתון לעליון, בתחתון יש תנועה ובעליון אין תנועה, ומקום צירופם נקרא אויר. מצד כך, יש שתי בחינות באויר: תפיסת אויר ותפיסת רוח. מצד תפיסת רוח, זה שורש הנבראים שבו. מצד תפיסת אויר, זה שורש ההשארה, הקומה העליונה שהוא מעבר מקומה התחתונה.

נמצא שהאויר הפנוי הוא שורש המנוחה בתוך מערכת הבריאה. מהלך של מנוחה בבריאה שייכת רק מצד העליון ששורה בתחתון. התחתון כשלעצמה אין בו מנוחה. כל סוד המנוחה בא כאשר העליון שורה בתחתון. וזה 'סוד אוירא דא"י מחכים'.

שתי כוחות באויר - א' י'

לפי"ז, באויר שהוא שורש הנבראים כולם, אומרים רבותינו אויר מלשון אור י', וענינה, "חכמת אדם תאיר פניו" זה נקרא תורה אור. האויר אינו מגלה אור כפשוטו, אלא אור י'. ויש בו שני חלקים (א) א', אור. (ב) י'.

האור שהאויר מגלה - זה החכמה, תורה. ומה הי'?

הרי הגר"א מונה שבעה כוחות של ד' יסודות עם חומר וצורה שלהם, ובעפר החומר והצורה הוא אחד, נמצא שבסך הכל יש שבע כוחות. האויר יש בו חומר וצורה.

(בגליון הקודם למדנו על האויר שיש בו כוח להשרות את העליון בתחתון מכוח ה'אויר פנוי' - ביטול שבו)

יש ד' יסודות, שהם רוח מים אש ועפר.¹ ברור ופשוט שחייב להיות שהיסוד הראשון שלהם כולל את כולם. לא יתכן שהיסוד הראשון לא כולל את היסוד האחרון. כל ראשית כולל בקרבו את הכל. אז ברור שהאויר, שורש ד' יסודות, כולל בקרבו את כולם בבת אחת. זה רק בתפיסת אויר, ולא בתפיסת רוח. הרוח יכול לחבר בין כל היסודות ולזווג ביניהם. אבל הוא לא כולל אותם בעצם. האויר כולל את כל ד' יסודות כולם בעצם, כי הוא פנוי. הוא פנוי לאש, למים, פנוי לכל.²

האויר הוא שורש לכל ד' יסודות וכולל את כולם. מצד היותו אויר הכולל את כולם, חייב להיות שהוא אויר פנוי, מצד שכולם כלולים בו ונכנסים לתוכו. האויר הפנוי הזה נותן מקום לכל הנבראים אבל הוא גם נותן מקום לעליון לחול שם.

יש שתי בחינות איך האויר פנוי כולל את כולם. הוא כולל את כל הנבראים והוא כולל את השורש העליון שהוא גילוי ית' שמו. ומצד כך, האויר 'פנוי' לכל: הוא פנוי לכל הנבראים

1 ג' יסודות אמ"ש יש בהם ששה צירופים ולכן יש ששה סדרים של השתלשלות היסודות, יש אופן שהמים הוא היסוד הראשון ויש אופן שהרוח הוא יסוד הראשון וכו'. בכל עולם, הסדר משתנה. עיקר סדר ההשתלשלות היסודות, ההוזכר בספר יצירה, הוא: רוח, מים מרוח, אש ממים, עפר ממים. ויש סדר אחרת של מים, רוח, אש, עפר. זה בסוד עולם חסד יבנה ששורש הכל הוא חסד בבחינת מים. אמנם הסדר שמתגלה בעולם דידן, מלעילא לתתא, הוא: אש, רוח, מים, ועפר. סדר זה אינו ממערכת שורש היצירה אלא זה הסדר איך היסודות מתגלים כאן. בעולם דידן, האש הוא יסוד הראשון כי עולם דידן בעיקר הוא עולם של מדת הדין, בחינת אש.

2 העורך: רוח, קיבוץ, צירוף, אחדות, הוא תפיסת משיח בן יוסף. לעומת תו, אויר, כללות הכל, הוא תפיסת משיח בן דוד.

שבעים כוחות הנפש לגר"א אויר

בהבנה פשוטה, בעולם התחתון שאנו נמצאים, החומר למעלה מן הצורה. ידועים דברי המהר"ל על ההבדל בין איש ואשה, שהאיש הוא בבחינה של צורה והאשה היא בבחינה של חומר ומצד כך האיש הוא למעלה מן האשה. וא"כ בעולם דידן, הצורה היא למעלה מן החומר.

אבל בעולם העליון, זה מתהפך. יש חכמה ובינה. חכמה היא חומר, ובינה יוצרת צורה. ובלשון אחרת, יש קין והבל, הבל הוא החומר שבדבר וקין

הוא הצורה שבדבר, קין (איש אדמה) יוצר צורות. נמצא, שבשורש, בעולם העליון, החומר למעלה מן הצורה, ובעולם דידן הצורה למעלה מן החומר. אלו הם דברים ברורים בדברי רבותינו.

אור, אור י', הוא במערכת החכמה, זה לא מערכת התחתונה של חומר, אלא זה מערכת עליונה שהחומר הוא למעלה מצורה. זה החומר שלמעלה מן הצורה, ולא החומר של עולם דידן שהוא למטה מן הצורה.

מצד כך, באור, שנקרא אור י', יש בו שני חלקים:

(א) הא' שבאור, זה אור. הוא החומר שבאור.

(ב) והי' שמתפשט ממנה - הוא הצורה שבאור.

(המשך בגיליון הבא בע"ה על הצטרפות החומר והצורה שבאור)

מהות המידות - מים אהבה מול תאוה

המים של יום ראשון שממלאים את כל העולם - שורש האהבה אינסופית לכל

נתחיל מתתא לעילא.

בשלב הראשון של המים, העולם היה מלא כולו מן המים, כמבואר ברמב"ן ועוד. מדת אהבה שורשו ביסוד המים. מה הכוונה שבתחילה המים היו ממלאים את הכל? שאני שמח בעצם ההיות, שזה הכל. יום הראשון דמעה בראשית היה "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד", ובו היה העולם נתמלא מן העולם - כלומר, מתגלה שם עומק האהבה שממלא את הכל. איך אהבה ממלא את הכל? אם אני שמח בעצם ההיות.

כאשר אני אוהב משהו פרטי, כאשר ראובן אוהב את שמעון ולא אוהב את לוי ויהודה ויששכר, זוהי אהבה פרטית. הוא אוהב את זה ולא את זה. אלו כמעט כל האהבות שאנחנו מכירים. מהי אהבה פנימית? אהבה לכל. איפה השורש של אהבה לכל? במים של יום ראשון דמעה בראשית, שהיו ממלאים את הכל, ומים אלו הם

השורש הכח לאהוב כל אדם - כי אני שמח בעצם ההיות. 'לית אתר פנוי מיניה' - המים ממלאים את הכל, השמים ממלאים את הכל - זוהי אהבה אינסופית שממלאה את הכל.

המים של יום שני - אהבה שמגלה אחד

למטה ממדרגת מים של של יום ראשון דמעה בראשית, מים הממלאים את הכל, יש את מדרגת מים של יום שני דמעה בראשית - שהמים היו נבדלים להחלוקה של מים עליונים ומים תחתונים.

אומרים חז"ל שהמים תחתונים בוכין "בעינן למהוי קמי מלכא", הם רוצים להיות למעלה. המים של יום שני נחלקו למים תחתונים ומים עליונים. איזה אהבה זה מגלה?

אדם וחוה נפרדו, והשורש של הפרדה הזו היה ביום שני של מעשה בראשית, שנפרדו המים למים עליונים ומים תחתונים. ואומרים חז"ל שהמים עליונים נקראים זכרים, 'מיין דוכרין', ומים תחתונים נקראים נקבות, 'מיין נוקבין'. וא"כ, הצירוף ואהבה בין

אדם וחוה היה חזרה לשורשם שהיו אחד. זה האהבה שמושרשת ביום שני דמעה בראשית.

זה לא אהבה שאני בא לחדש צירוף בין מים עליונים ומים תחתונים, אלא זה אהבה לגלות איך שמעיקרא המים עליונים ומים תחתונים היו אחד.

שתי מדרגות של אהבה - מים של יום ראשון (אהבה אינסוף פית) ומים של יום שני (אחד)

וא"כ האהבה הפנימית ביותר שורשו במדרגת מים של יום ראשון דבראשית, ששם היו מים שממלאים את כל העולם כולו - הוא שורש האהבה לכל, אהבה אינסופית, אהבה של עץ החיים. זהו אהבה בעצם ההיות, ואהבה כזה יכולה למלאות את הכל, וזוהי האהבה ששורשו ביום ראשון דמעה בראשית.

אמנם למטה מכך יש את מדרגת האהבה של מים של יום שני דמעה בראשית. באותם מים של יום שני, מתגלה שעל אף שהיה הבדלה בין מים עליונים ומים תחתונים, עדיין התחתון חושק לעליון. המים תחתונים חושקים למים עליונים - ועל ידי זה

יש צירוף בין עליונים לתחתונים. כמו בזכר ונקבה, שהנקבה חושק להזכר. זוהי אהבה שמעיקרא היה דבר אחד, ואחרי כן חל בה פירוד, והאהבה מגלה שמעיקרא הם היו אחד. האהבה יוצא מאחד, ומביא לאחד, לסלק הפירוד שחלה בינתיים. זוהי אהבה ששורשו במים של יום שני דמעשה בראשית.

מים של יום שלישי - מדרגת תאוה

ולמטה מכך, יש אהבה ששורשו ביום שלישי של מעשה בראשית, ששם נאמר "יקוו מים למקום אחד ותראה היבשה", זה מים שנמצאים בים.

הים - זה לא מקום חיות לאדם. אומרים חז"ל, כל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה, אבל המים זה לא מקום דיור אדם. בני אדם בורכין שמה, וגם עוברים בתוכה, יש עוברי הים, יש ספנים בספינות שהולכים בים, אבל המים אינו מקום לבני אדם.

הבעלי חיים ביבשה נמצאים כדוגמתם בים, אבל אין אדם בים, כי הים אינו מקום דירה לאדם. עוברי הים חייב להודות, כי הוא יוצא ממקום של סכנה - כי הים הוא לא מקור לחיים לאדם. "ספנים כולם צדיקים" כי כלפי אדם, הים זה לא מקום לחיים לבני אדם.

ים מגלה מקום שיש אהבה כלפי אדם, אבל זה לא אהבה שיסודה חיים. זה אהבה שהיא כולו פירוד. הים הוא מקום של מות לבני אדם, "כי המות יפריד ביני וביניכם". יום שלישי דמעשה בראשית מגלה "יקוו המים למקום אחד ותראה היבשה", אז המים הנקווים למקום אחד מגלים אהבה שהוא אבחנה של תאוה. ולכן מי האוקיינוס וים הגדול הם מלוחים, ואומר באגרת הגר"א, 'שותה מים מלוחים - ונדמה לו שהוא רווה' - מים

אלו אינם נותנים חיות אלא ממיתים אותו. וזה התאוה ביסודה. 'יש לו מנה רוצה מאתיים' - זה במקביל למים מלוחים. ומה מגלה מים מלוחים? היבשה, ששם הכל מלוח. בתמצית הדברים, אלו הם שלשה חלקים במים.

מים של יום ראשון, שכוללים את הכל - זוהי אהבה של עץ החיים, אין שם הבדלה.

מים של יום שני - יש שם דעת והבדלה, ההבדלה למים עליונים ומים תחתונים, וזה מגלה אהבה שהשורש הוא אחד ומחזיר לאחד.

ומים של יום שלישי - יסודם בתאוה. "יקוו המים למקום אחד ותראה היבשה" מגלה ים, מים מלוחים, תאוה. (אמנם, מים אלו נקווים למקום אחד הם השורש שהמים אלו מקווים, וזה מגלה התקוה שבתוך התאוה.)

תאוה דקדושה

עד כאן דיברנו על חלקי האהבה, ובפרק הבאה בעזרתה נעסוק בארוכה בחלק התאוה. אבל כהשלמת הדברים, יש להתבונן: מהי תאוה דקדושה? כשעסקנו ביסוד העפר, ביארנו החילוק בין תאבון לתאוה. אבל עכשיו בנוגע לעניננו: מהי תאוה דקדושה, ששורשו ב"הקב"ה מתאוה להיות לו דירה בתחתונים?"

"נפשי בלילה איזיתך" - כל תאוה מתחיל בלילה. דוגמא פשוטה לכך, בשר שלו, שנקרא בתורה "בשר תאוה" - מתי ירד? בלילה.

אפשר להביא עוד דוגמאות, אבל, מהי עומק הדבר שכל תאוה יסודה בלילה, ומהי הגדרת תאוה דקדושה לפי"ז?

זה דבר דק. בודאי שבאבחנה הפנימית, התאוה דקדושה נקרא

אהבה ולא תאוה, כי כך סדר הבריאה שברא הקב"ה. "עולם חסד יבנה", הקב"ה ברא עולם שיסודה אהבה, לא תאוה. וא"כ מה ענין של תאות הקב"ה לדור בתחתונים שהיא שורש התאוה דקדושה?

כל תאוה חלה במקום של פירוד: "לתאוה יבקש נפרד". יש כח הנשמה שנקרא אהבה, ויש כח של הגוף הנקרא תאוה. בעומק, אהבה שורשה בנשמה, והתאוה שורשה בגוף - כי התאוה שורשה בפירוד, והגוף היא נפרד, אבל האהבה שורשה בנשמות, שכולם הם אחד. וא"כ מהי תאוה דקדושה?

"ברצות ה' דרכי איש, וגם אויביו ישלמו לו", ואומרים רבותינו, מיהו ה'אויבים' שישלמו לו? זה הגוף, שמשלים את הנשמה.

אם האדם משתמש בתאוה כתאוה לעצמה, על זה נאמר "וכי תאוה הוא לעינים", זה עץ הדעת רע, ועליה נאמר "ביום אכלך ממנה מות תמות", המות יפריד. אבל אם אני משתמש בתאוה בכדי לתת לנשמה, שבה יש אהבה להתגלות, כדי שהגוף לא יפריע לגילוי הנשמה - זו תאוה דקדושה.

יש לאדם נשמה ויש לו גוף. הנשמה רוצה חיבור, הגוף אמנם אין לו את אותו אהבה ואינו רוצה את אותו חיבור. אז מה יעשה האדם? הוא מגלה התאוה בגוף מצד שהנשמה רוצה אהבה, ואז הגוף לא מתנגד לאהבת הנשמה, כי הוא רוצה את אותו דבר מדין תאוה. ואז הגוף נותן מקום לנשמה לגלות אהבתה, והיא מאירה בגוף את האהבה ועל ידי כן הופך תאוות הגוף לאהבה של נפש.

זה סוד מה שהקב"ה מתאוה להיות לו דירה בתחתונים.

סוד קדושת ישראל בחיי אישות - האיזון בין אהבה לתאוה

בעולם השפל שבו אנחנו נמצאים, אי אפשר לחיות רק עם אהבה. הרי הגמ' ידועה (יומא סט.) שאנשי כנסת הגדולה ביקשו לעקור יצרא דעריות, העולם לא היה יכול להתקיים, אפי' ביצת תרנגול. בצירוף האיש והאשה, צריך את היצרא דתאוה, שהרי כל צירוף של זכר ונקבה צריך להיות באהבה - אבל היא מולבש בתאוה. "הן בעוון חוללתי ובחטא יחמנני אמי", אי אפשר לקיים העולם בלי תאוה. צריך קישוי לדעת, והדעת הוא זה גורם התאוה, כי זה הדעת באה מהעץ הדעת, שהיא תאוה לעינים.

אז מה המקום לתאוה? אם האיש רוצה לגלות "אוהבה כגופו" כלפי האשה, אבל הגוף מפריע לו, אז מה הוא יעשה? אם נותן לו לגופו את תאוותו, על ידי כן הוא לא מפריע לאהבת הנשמה להתגלות. נמצא שהתאוה נעשית כסא לגילוי האהבה, וזה סוד התאוה דקדושה.

"נפשי בלילה אויתך" - ומהי אותו תאוה דקדושה? אם אני נותן לאהבה

להתגלות על ידי התאוה, אז אור האהבה מאירה בתאוה. ועל ידי כן התאוה מזדככת, והופכת לאהבה.

התאוה ביסודה תמיד בכלי, בגוף. התאוה אין השורש שלה בנשמה. איפה א"כ המקום להשתמש בתאוה לקדושה? כאשר אני משתמש בתאוה לצורך גילוי האהבה, אם האדם מתאוה לאשתו על מנת לגלות את אהבה כלפיה - זהו תאוה דקדושה.

היסוד הזה נמצא בדברי רבותינו בכמה מיני לשונות ובהלכות שונות, אבל היסוד מפורש בדברי רבותינו.

בתמצית הדברים, שורש יסוד המים הוא אהבה, והנפילה של יסוד המים היא תאוה. רב חיים ויטאל בספר שערי קדושה אומר שהקלוקל של יסוד המים הוא "תאות תענוגים". רוב בני אדם על דרך כלל מגדירים את זה "אהבת התענוגים" אבל רב חיים ויטאל אמר שהקלוקל של יסוד המים נקרא תאות תענוגים, וכן חמדה וקנאה. וכולם נמצאים בחטא אדם הראשון. תאוה - יסודה ב"וכי תאוה הוא לעינים". חמדה - "כי נחמד העץ למשכיל". קנאה - שורשו בקנאת הנחש על אדם וחוה.

קומת הנפש צריכה לחיות מחד את האהבה העליונה שנקראת אהבת עץ החיים, והיא צריכה לחיות גם את אהבת עץ הדעת טוב, ומחמת שאנחנו נמצאים אחרי החטא, הנפש גם צריכה לחיות את אהבת עץ דעת רע - אבל רק בתור שיעשה כלי לאהבה הפנימית. כאשר אדם פועל כך למעשה, "והאדם ידע את חוה אשתו" - יש תאוה (בערכו כמובן, כי אנחנו לא מדברים על אדם וחוה), אבל הוא משתמש בה כגילוי לאהבה. זה סוד מעשה מצוה דקדושה.

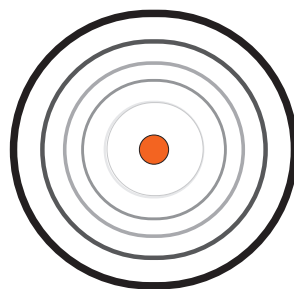
מי שינסה לפעול רק באהבה בלי תאוה - הרי הוא אדם שחי בדמיונות שהוא מלאך. ומאידך, מי שינסה לפעול רק בתאוה בלי אהבה - הרי הוא חי כמו חוקות הגויים.

מי שמשתמש בתאוה ככלי לאהבה - זוהי קדושת נשמתם של ישראל, נשמה שמולבשת בגוף.

יזכנו הבורא לזה בשלימות, במהרה בימינו.

מהות המידות 031 מים תאוה ואהבה
מספר שיעור בקול הלשון 1130901

יום שני
יב שבט תשפ"ה
רח' הרב בלוי 33
ירושלים 20:30

צורת
אדם
נושא לשון

פרק א' עפר שבעפר שבמים

הקלוקל

נברא אף מרוח, "ויפח באפיו". וכשם שיש קנאה מן העפר כנ"ל, כן יש קנאה מרוח, כמ"ש בסוטה, "ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו". ושורש הרוח קנאה, הוא מתוך רוח שבקרבנו. (ובפרטות מקנא ברוח שנותן הזכר אל תוך אשתו, הנקרא רוחא דפריק לה בעלה (עיי' זוה"ק ח"ב ק.), ומקנא שאחר יכנס אל אותו רוח, או יתן רוח אחרת שם).

וכתב בספורנו שם, וז"ל, "ועבר עליו רוח קנאה" - רוח טהרה להתרות בה, וכו'. או עבר עליו רוח קנאה - רוח שטות בלתי סיבה ראויה שיקנא, עכ"ל. וביארנו מהו שורש רוח זו, קנאה על טהרה, רוח של טהרה, קנאה של קלוקל, רוח שטות, קנאה של עפר.

שנברא מן העפר, שהיא אין לה עפר והוא יש לו עפר.

וכאשר מקנא באופן של קלוקל, זהו מעין סוטה, וכתב (במדבר ה, יד) "ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו וגו' ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים וגו' והשקה את האשה את מי המרים המאירים" - שבתוכו עפר. והטעם שנותן במים עפר, כי שורש קנאה זו היא בעפר, שמקנא שאיש אחר שנברא מן העפר, מתחבר עם אשתו, ואשתו מצאה לה חיבור אחר במקומו לעפר.

והנה, מחד האדם נברא מעפר, אולם

נתבאר לעיל שקנאה במדרגת עפר דמים, ענינה קנאה על החומריות שיש לחבירו. ולפי"ז, עפר דעפר דמים ענינו חומר שבחומר, ועיקרו קרקעות, שהוא חומר שבחומר, כי שאר דברים אחרים כגון בית עבדו אמתו שורו וחמורו יש להם צורה, משא"כ שדהו, הקרקע רחוקה יותר מן הצורה. וזהו עפר דמים - מקנא-מים בשדהו, קרקעות שיש לרעהו - עפר דעפר.

והנה שורש הקנאה בעפר, הוא מחמת כי שורש יצירתו של האדם מן העפר, כמ"ש "וייצר את האדם עפר מן האדמה", ולכך מקנא במי שיש לו עפר רב, כי זה שורשו. אולם הנקבה שנבראה מן הצלע, מקנא באיש

התיקון

ולכך עיקר תיקונו, הוא זיכוכ השכל, ששכלו יעסוק בדברים רוחניים יותר, או רוחניים גמורים, או רוחניים שבתוך החומר, ולפחות שיעסוק בחומר הזך יותר, כמ"ש (חולין כז ע"ב) בהמה שנבראה מן היבשה (חומר גמור, מן העפר) הכשירה בשני סימנים, דגים שנבראו מן המים הכשרין בולא כלום, עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד.

מדת הנקיות, מאמר הקנאה). וכתב המהר"ל (גור אריה בראשית א, כו) וז"ל, לא שייך קנאה אלא בבעלי שכל, ובבלתי בעלי שכל אין שייך קנאה, עכ"ל, עיי"ש. ולכן קנאה בדבר חמרי ביותר, הוא רוח שטות, מעין שכל של שוטה שמקנא. ולכך ככל שיש לאדם קנאה בקרקע, הוא השפלת שכלו ודעתו ורצונו לחומר הגמור, ופעולה זו היא סילוק השכל הישר, והתדבקות בשכל שאינו ישר, שכל שכל שוטה.

נתבאר שכח הקלוקל הוא רוח שטות. ובפרט כאשר מקנא בעפר, שהרי העפר הוא היסוד השפל ביותר, והוא מסולק מן השכל ביותר, שהיפוך של ת"ח הוא עם הארץ, ארץ - אדמה, עפר, מסולק מן השכל כלל. ועיין מהר"ל דרך חיים (פ"ה מ"י). וכתב בקהלת יעקב (ערך עץ) וז"ל: "ע"י קנאה רעה פוגם בחכמה, כי קנאת סופרים תרבה חכמה (קנאה של רוח טהרה), וקנאה רעה תמעט החכמה", עכ"ל. ועיין מס"י פרק יא (בפרטי

תהיה חכם

צו להתדיין והן

מחמת שבכדי לבוא להלכה ברורה ונכונה כדבעי נצרכו הדיינים להשקיע את מיטב כוחם וזמנם על מנת ללבן כל נידון ונידון בפני עצמו בצורה מקיפה ועמוקה, ומשכך בכדי להתקבל לדיון היה צריך להמתין מספר חודשים ולפעמים אף יותר מכך.

ד"ר עזריאל הלר ועו"ד בנצי קאהן היו יהודים טובים שהשתדלו לעשות רצון קונם כפי יכולתם, הללו התגוררו ביישובים שונים ומרוחקים ובדרך הטבע יתכן ולעולם לא היו נפגשים זה עם זה, עד לאותו מקרה, בו פשטה ידי שניהם להיכנס לדיון של סיפור 'הצוואה'.

המקרה החל כאשר סביו הישיש של ד"ר עזריאל הלך לעולם שכולו טוב. בתום ימי השבעה התאספו כל הילדים לפתוח את הצוואה, כאשר איתן הבן הבכור עומד ומקריא את הצוואה שורה אחר שורה. הייתה זו צוואה ככל צוואה שגרתית מצויה, בה מחלק הסב את נכסיו בין ילדיו. אולם במקטע האחרון שלה, היא כבר לא הייתה כ"כ שגרתית ותמימה. והיא הפתיעה את כולם.

וכך נכתב בשורה האחרונה: הנכס האחרון אותו אני מוריש הוא נכס שלא ידעתם מעולם! בבעלותי קרקע בגודל של עשרה דונמים הממוקמת בשטח A בסמיכות לעיר ג'נין, את הקרקע קיבלתי מסבי בירושה וכעת החלטתי להוריש להנכדי החביב ד"ר עזריאל הלר, שעמד לעזרתי מאד בשנים האחרונות.

בירושה זו - סיים הסבא את דבריו

הקולות שעלו מחדר ההמתנה של בית הדין הלכו וגברו מרגע לרגע, הוויכוח שהחל באופן אינטלגנטי ומלומד הלך והחריף ממשפט למשפט, הטונים עלו, נוסח הדיבור השתנה אט אט בסגנונו, עד שהיה נראה כאילו מדובר כאן בשני סוחרים מהשוק של יפו העתיקה המתמקחים ביניהם על מחירו של מוצר כל דהו.

מזכיר בית הדין שבמקרה עבר ליד חדר ההמתנה ניסה להרגיע את הרועות ולהסביר להם בעדינות על חוסר התועלת בוויכוחים מעין אלו ושמוטב יהא להם לשמור את כוחם עבור הדיון שיתקיים בעוד דקות ספורות, אז יהיה משמעות לדיבורים והטענות. אולם השניים שהיו שקועים ואחוזים בסערת הוויכוח לא שתו לעצתו והמשיכו מאותו המקום בו אחזו....

בית הדין שעמד תחת נשיאותו של הרה"ג ר' שמחה קלפונוביץ' - ידוע היה כמקום של הנחלת הצדק והיושר על כל המשתמע בכך, כל מי שבאמת חשש להחזיק תחת ידו ממון שאינו שלו היה קובע שם את דיונו. דייני בית הדין נבחרו בקפידה רבה, רק אלו שהיו בקיאים בכל ארבעת חלקי השו"ע יכלו לשמש כדיינים, בנוסף, שיטתו של ר' שמחה הייתה, שהדרך היחידה להשיג את דבר ה' זו הלכה, היא רק על ידי פלפול בתורה, ומשכך כל הדיינים נבחרו רק לאחר מבחן מקיף שכלל את ידיעתם ואת עומק הבנתם בסוגיות הש"ס, הפוסקים, ובשו"ת רבים של רבותינו הראשונים והאחרונים.

לא קל היה להתקבל לדיון בפני בית הדין, הן מחמת שרבים היו אלו שחפ-

במילים קצרות - אביע את תקוותי כי בוא יבוא בקרוב גואל, ויפדה את ארצנו מיד הצוררים אותנו, ואז תיבנה על קרקע זו שכונה של בניינים רבי קומות...

על פניהם של איתן ובני המשפחה נִי־כרו תדהמה ואי הבנה כאחת, תדהמה על הנכס העלום אותו החזיק אביהם ואי ההבנה במטרתו של הסב להעניק את הנכס לידו של אחד הנכדים, כאשר ברור לכל כי שטח זה אינו שווה פרוטה.

אולם ד"ר עזריאל לא בזבז את הזמן. תוך תקופה קצרה הוא עשה בירור מקיף על הקרקע ומיקומה, כאשר תוך כדי כך הוא מתוודע על בן דוד רחוק בשם בנצי קאהן שטוען בתוקף על בעלות על הקרקע, טענתו הייתה כי הוא ירש את הקרקע מהסבא של הסבא של עזריאל שהיה גם סביו שלו.

למרות שברור היה לד"ר עזריאל כי לקרקע בשטח A ובפרט באותו המקום אין כל שוויות וערך ממונית, ואין בכלל אופציה לממש את בעלותו, תה, אך יצר תאוות הממון שלט בו בד"ר עזריאל, והוא החליט להילחם על פיסת הקרקע, ולהשקיע את כל כוחותיו בהשגת הכרה בבעלותו עליה, ויהי מה.

(תשוקה זו נובעת מקנאה על כך שלבן-דוד יש בעלות על הקרקע, למרות שמתחילה לא היה נראה לד"ר עזריאל שיש לו לריב על הקרקע, כעת כשהוא שמע שהקרקע נמצאת אצל בן דודו התעורר אצלו יצר הקנאה לקרקע. קנאה זו נובעת מהעפר דעפר דמים, מה שהאדם מקנא בקניני חברו ובפרט בקרקע של חברו שהיא חומרית ממש)

כך החל מסע וויכוח ארוך ומייגע בין ד"ר עזריאל לעו"ד בנצי כהן.

כידוע, מקרים שכאלו בעולם הרחב מסתיימים - או לא מסתיימים - על דרך כלל בבית משפט, אולם השניים הגיעו להבנה משותפת שעדיף להם לפנות לבית דין הפועל על פי דיני התורה, הן מחמת שהדיונים בבית משפט עולים הון עתק שלא שווים את ההשקעה כנגד הקרקע העזובה והנטושה, והן מחמת חומר האיסור ללכת לערכאות כאשר ניצבת בפניהם האפשרות לדון על פי ההלכה.

כעת פנו השניים לעסקנים שונים שסיירו להם דיון בבית הדין של ר' שמחה בעוד מספר חודשים.

ר' לייבל היה הצעיר שבדיינים, רק בשנה האחרונה נכנס לשמש כדיין, אולם תוך זמן קצר הוא מצא את מקומו הייחודי בתוך בית הדין. כישורונותיו של ר' לייבל לא התבטאו רק בידיעת והבנת הסוגיות לעומק, בקיאותו ברזי נפש האדם הייתה ידועה, כך שכבר נפוצה לה השמועה שאם מחפשים מי שיעשה פשרה, הכתובת המתאימה ביותר היא ר' לייבל. בחושיו החדים הוא היה קולט את העומדים לפניו ברגעים ספורים, הוא ידע מה לומר, באיזה נקודות לגעת ומה חשוב לכל אחד לקבל, כך הוא כמעט תמיד היה מצליח להגיע לפשרה הטובה ביותר, בשביל שכל הצדדים ייצאו מרוצים ושמחים.

הפעם, בהתכנסות הרכב בית הדין המלא בניסיון חוזר להגיע למסקנא והכרעה, ולאחר סיום סבב מתיש של השמעת טיעונים, ר' לייבל החליט שהוא נכנס למלא את 'התפקיד' שלו, הוא קלט את הבעיה בתוך דקות ספורות, ולאחר שהוא קיבל את הסכמתם של הדיינים ושל ד"ר בנצי, הוא פנה לד"ר עזריאל בבקשה לשוחח אתו כמה דקות, בזמן ששאר הדיינים

מתייעצים ביניהם.

"תסביר לי" פנה ר' לייבל לד"ר עזריאל בלשון עדינה, לאחר שמצאו להם פינה צדדית מחוץ לכותלי בית הדין, "מה בעצם יש לך לחפש בקרקע הזאת, למה זה כל כך חשוב לך להיות ה'בעלים הרשמי' של הקרקע, הרי אין כאן שום רווח ממוני, לא נראה שבמאה שנים הקרובות יהיה לך אופציה להרוויח פרוטה שחוקה מהנכס הזה, הקרקע הזאת עומדת במקום שאין בו בכלל שליטה ישראלית, ואפילו למכור אותה לערבים אין לך אפשרות, מסתמא אחד מהערבים השתלט כבר מזמן על המקום, למה לך להיכנס לכל המריבה הלא נעימה הזאת?"

העדינות בה העיר ר' לייבל לד"ר עזריאל פתחה את ליבו, הוא השפיל את פניו לקרקע, והודה בכנות "ברור שטענתך נכונה, אבל אני לא יכול לקבל את המצב הזה שהקרקע הזאת נמצאת תחת ידיו של בן דודי הרחוק ולא בבעלותי".

(מה שמפריע לו זה לא הרצון לבעלות על הקרקע, מפריע לו שלבן דודו יש קרקע ולו אין! זו מידת הקנאה)

ר' לייבל הנהן בהבנה והמשיך לדבר: תראה, הטענות של בן דודך הרחוק ברורות יותר משלך, על פי הכללים הוא זה שיצא זכאי בדיון. אולם אני כמי שיש לי ניסיון בדינים שונים ובאנשים שונים שעוברים כאן מידי יום, היית מציע לך לטובתך האישית להתבונן מעט על מצבך, מדוע חשוב לך כל כך לקבל את הקרקע הזאת שאיננה שווה פרוטה?

קולו הנעים והעדין של ר' לייבל הצעיר סדק באחת את ליבו של ד"ר עזריאל, ליבו נפתח, והוא שפך את תחושותיו העמוסות מכל התקופה האחרונה.

"האמת, שמהרגע ששמעתי על הקרקע

הבנתי שהיא לא שווה יותר מידי, אבל משום מה, ואני באמת לא מבין למה, כשמעתי שיש לי בן-דוד שטוען שהקרקע שלו, זה הקפיץ אותי, זה עשה לי רע בלב, היה קשה לי לקבל את המצב הזה שיש איזה שהוא בן אדם שמחזיק בבעלותו שטח כזה גדול כשאני זה שיכולתי להחזיק בו במקומו..."

"עם כל זאת" העיר ר' לייבל בעדינות, "אתה מבין שיש כאן מצב לא תקין!"

הוא לא המתין לתגובה והמשיך בדבריו: "הרי הקרקע הזאת לא שווה כלום, מה יש לך לקנאות בבן-דוד שמוגדר כבעלים החוקי של הקרקע כאשר אין ולא יהיה לקרקע הזאת כל שווי ממוני!..."

(קנאה רגילה היא קנאה בדבר שיביא לאדם רווח, כאן הד"ר מקנא בעצם הבעלות על הקרקע למרות שהוא לא עתיד להרוויח ממנה מאומה, אולם מפריע לו שלבן דודו יש קרקע ולו אין)

"אני לא רוצה לפגוע בך, חס ושלום, אבל תבין, בדרכו של עולם יש מושג כזה של קנאה, אבל כאן זה לא סתם קנאה, זו קנאה שטותית ורדודה, אם היה כאן איזה שהוא רווח ממוני היית מבין שיש לך מה לקנאות בו, אבל לקנאות בו בכך שהוא בעלים על דבר שאין בו כלל רווח, זה הרי טיפשות גמורה!"

(קנאה בקרקעות ללא כל רווח זו קנאה של רוח שטות - כשוטה המקנא! הקנאה שייכת בדבר שמושך, שיש בו רווח, שאפשר לה פיק ממנו תועלת, הרווח הממוני מושך את האדם לדבר כטבעו של יסוד המים שנגרר וכך הוא מקנא בחבירו)

מבוכה ניכרה על פניו של ד"ר עזריאל.

ר' לייבל, בעדינותו האופיינית, לא

סיפורי המידות ענר שבענר שבמים [קנאה]

יזדכך בהדרגה, וממילא התאוות שלך לדברים גשמיים ילכו ויפחתו, כך שת-פסיק לרדוף אחריהם ולקנאות במה שיש לאלו שסביבך."

ר' לייבל וד"ר עזריאל נכנסו חזרה לחדר בית הדין, כשעל פניו של ד"ר עזריאל היו נסוכות מין רוגע ושלווה, הוא ידע כבר את הדרך החוצה... היה ברור לו שהמקום הזה לא מתאים לו... והוא חש כי הוא נמצא בפתחו של תהליך שינוי מהותי בכל צורת חייו, שינוי משמעותי שישפיע לו על כללות החיים.

הרעיון של הסיפור

ד"ר עזריאל מקבל הודעה על כך שסביו הוריש לו שטח באזור ערבי, לשטח זה אין כל שווי, אולם ברגע שהוא שומע שבן דוד שלו טוען כי הוא הבעלים על השטח, מת-עוררת בו קנאה עזה ורצון לקבל את השטח לידי וזהו הולך לבי"ד. תוך כדי הוויכוח בבית הדין מסביר לו הדיין ר' לייבל שהקנאה הזאת שאדם מקנא בקרקע של חברו למרות שאין בה תועלת היא קנאה שטותית ומטופשת שהרי אין כאן שום דבר שמושך אותו לקנאות, ר' לייבל מסביר לו שקנאה זו נובעת מחומריות בה הוא שקוע עד כדי שהוא מקנא בחומריות של חברו.

הפתרון לקנאה זו היא להשקיע את השכל בדברים רוחניים, וכן כאשר הוא עוסק בגשמיות להשקיע מעט את שכלו בחלק הרוחני שבגשמי, וכך אט אט השכל מזדכך ולא מקנא בגשמיות.

היית מציץ לך לקבוע שיעור יומי בלימוד גמרא, כך שלפחות חצי שעה ביום הראש שלך יהיה שקוע בדברים קצת יותר רוחניים ומרוממים, ואז לאט לאט תרגיש איך הקנאה בקרקע עות של הבן דוד עוזבת אותך, כי עצם כך שהראש שלך יהיה שקוע בדברים יותר רוחניים זה יגרום לך להפסיק להתעסק ולבחוש כל הזמן בדברים ריקים מתוכן וחסרי משמעות."

(לנשים העצה היא ללמוד עניני מוסר והש-פה ומודעות עצמית למשך כשעה בשבוע)

"בנוסף הייתי מציץ לך" סיים ר' לייבל את השיחה כשהשניים כבר בדרכם אל חדר הדיונים, "שגם כשאתה מתעסק בדברים גשמיים תשתדל שהראש שלך יהיה שקוע יותר בחלקים היותר רו-חניים של הדבר, לדוגמא, גם כשאתה אוכל תחשוב שהאוכל יתן לך כוח ופחות תהיה שקוע בהנאת האכילה, כשאתה יוצא לטיול תשתדל להתמקד בעיקר בנוף שסביבך ופחות בהנאות הגשמיות.

(גם בדברים גשמיים שייך להשקיע את השכל בחלק היותר רוחני שבתוך הגש-מיות, וזה ע"י שבכל דבר ישתדל למצוא נקודה שכלית ויתמקד בה, אין הכוונה לא לעשות מעשים גשמיים, אלא שגם כש-עושים מעשים גשמיים תמיד השכל יכול באותו הזמן להתעסק בחלק היותר רוחני (שבדבר)

כך לאט לאט, השכל שלך שיהיה שקוע בדברים רוחניים יותר ויותר,

השאיר אותו להתמודד עם זה לבד, ובדאגתו המסורה הוא המשיך להס-ביר:

"אפי' שזה לא הזמן להאריך עכשיו, אבל בקצרה ממש אני יכול לומר לך כבר עכשיו שאתה יכול ומסוגל עם קצת עבודה לצאת מהמצב הזה ולהתגבר על התחושות הללו.

השיטה הפשוטה לצאת מהמצב הביש הזה, היא להתרומם מעט - טפח מעל הקרקע. בעצם המצב שלך היום הוא שהראש שלך שקוע כל הזמן בדב-רים חומרים עד כדי שכשאתה שומע שלבן-דודך יש קרקע זה מדליק אותך למרות שאתה יודע שאין מה לעשות ולא יהיה מה לעשות עם הקרקע הזאת עד ביאת גואל, אתה מקנא בו, אתה גם רוצה שיהיה לך מה שיש לו למרות שאין לך מזה שום רוח, כי עצם השקיעות של הראש בחומריות גוררת אותך לרצות עוד ועוד חומריות."

(כאשר שכלו של האדם שקוע בדברים רוחניים יוצאת ממנו הרוח שטות והוא חי במהלך שכלי יותר וכך הוא מפסיק לקנאות בדברים חומרים)

"אם אתה באמת רוצה להתקדם בחיים, ולא דווקא מבחינה רוחנית, אפילו מבחינה גשמית, רק כדי שת-רגיש טוב אם עצמך, שלא תרגיש רע ותקנא כל הזמן באחרים, שלא תהיה במצב שאתה מפנה מבט לכיוון דברים לא רלוונטים בעליל, ואז אתה מבזבז נתח מה'פניות' בנפש שלך ואיכות חייך על דברים מיותרים, מה שנקרא 'בל תשחית'.

רכישת ספרי הרב
'ספרי אברמוביץ'
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270
USA 718.871.8652

כל החומר
[זולת חלק ליקוטים]
שמופיע בגיליונות
מידי שבוע
יוצא לאור לראשונה

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב שליט"א
'ב'קול הלשון'
ישראל 073.295.1245
USA 605.313.6660

לקבלת העלון
בדוא"ל
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון
בפקס 03.548.0529

כל הזכויות שמורות ©
'מערכת 'בלבבי' משכן אבנה'
טלפון 052.763.8588
פקס 03.548.0529
bilvavi231@gmail.com